

ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

**Т.М. Завора, кандидат економічних наук, доцент.
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка**

© Завора Т.М., 2017.

Стаття отримана редакцією 05.04.2017 р.

Вступ. Право громадян на достатній життєвий рівень та безпечне для життя і здоров'я довкілля гарантовано Конституцією України, що визначає необхідність створення відповідних умов для розвитку економіки держави. Серед найважливіших умов соціально-економічного розвитку держави – розв'язання проблем енергоемності виробництва та енергозабезпечення економіки, які протягом останніх років були загрозою національній безпеці в економічній сфері. Актуальним на сьогодні залишається вирішення питання формування збалансованої системи енергетичної безпеки держави та виведення країни на рівень енергетичної самодостатності. Одночасно споживання тепла в житлових будинках в Україні вдвічі вище, ніж у Білорусії, і в три – п'ять разів, ніж у європейських країнах зі схожим кліматом. Майже 50% тепла надмірно витрачається через погане утеплення і відсутність систем управління теплом [1]. Постійне збільшення рівня споживання й дефіцит власних енергоресурсів потребує використання такого резерву, як енергоефективність та енергозбереження в усіх сферах діяльності, а особливо у житлово-комунальній сфері. У свою чергу поява нових викликів і загострення існуючих загроз національній безпеці в економічній та соціальній сферах потребує аналізу й оцінювання економічних, фінансових, організаційних проблем будівництва та утримання житлового фонду.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення економічної безпеки, енергозбереження та підвищення конкурентоспроможності розглянуто у роботах [2, 3], в яких науковці досліджували ефективність енергоспоживання в державі як індикатор конкурентоспроможності. Аналіз стану та визначення перспектив реалізації державної політики на засадах енергоефективності здійснили С.Ф. Єрмілов, В.М. Гесць, Ю.П. Яценко, В.В. Григоровський, В.Е. Лір, які визначають енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку [4].

Вивчення й аналіз наукових праць В.Гейця, І. Діяка, Г. Онищука, І. Писаревського, В. Торкатюка, В. Бабаєва, Н. Кондратенко, В. Маляренка, М. Топузова, В. Гнатюка, Т. Сердюка, В. Чевганової та інших дозволили нам запропонувати концептуальні засади формування житлової політики регіону, а саме: удосконалити методичні рекомендації щодо формування енергоефективної житлової політики на регіональному рівні у напрямі житлового будівництва; обґрунтувати доцільності використання заходів ресурсозбереження, вдосконалення законодавчої бази й упровадження економічних механізмів активізації залучення кредитів та інвестицій, необхідність залучення громадян до участі в поліпшенні утримання й збереженні житлового фонду на засадах енергоефективності та енергозбереження [5 – 11]. Разом із цим українським важливим залишається визначення передумов проведення термомодернізації житлового фонду, вибір механізму залучення інвестицій на її здійснення й напрямів соціальної відповідальності держави, бізнесу і населення у забезпеченні національної безпеки в економічній та соціальній сферах.

Основний матеріал і результати. Проблеми у житлово-комунальній сфері пов'язані з енергоефективністю й енергозбереженням – це результат нехтування законами розвитку відносин між людиною та природою, неефективне та нераціональне використання природних, у тому числі енергетичних ресурсів, неготовність і неспроможність використання відновлюваних джерел енергії, неусвідомлення більшою частиною населення особистої відповідальності за власний добробут та навколишнє середовище. Саме тому в оновленій редакції Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. одним із пріоритетів визначено формування енергоефективного суспільства, функціональне завдання якого передбачає енергозаощадження та енергоефективність поряд із формуванням енергоефективної свідомості у громадян нашої держави [12].

Трансформаційні зміни у соціально-економічному розвитку нашої держави, на жаль, не супроводжувалися своєчасними заходами щодо мінімізації впливу загроз національній безпеці

протягом останніх двох десятиріч, про що свідчить енергоємність виробництва, низька якість будівництва з точки зору енергоефективності; відсутність дієвих фінансових механізмів щодо будівництва та утримання житла на засадах енергоефективності та енергозбереження. Нагальність процесу термомодернізації житлового фонду в контексті викликів і загроз національній безпеці у першу чергу потребує виявлення, аналізу та оцінювання передумов комплексної термомодернізації житлового фонду як важливого напрямку підвищення його енергоефективності.

Однією із проблем у житловій сфері залишається застарілість і аварійність житлової нерухомості, що визначає потребу в капітальному ремонті та термомодернізації з метою приведення її у відповідність до мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівлі, цим самим забезпечуючи протягом очікуваного життєвого циклу будівлі задоволення потреб людини й створення оптимальних мікрокліматичних умов для її перебування та проживання. Комплекс робіт з термомодернізації передбачає підвищення показників огорожувальних конструкцій будівлі, споживання енергетичних ресурсів інженерними системами й забезпечення енергетичної ефективності будівлі не нижче встановлених мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівлі та потребує значних фінансових інвестицій. Так, станом на початок 2017 року житлові будинки зведені ще у роки індустріального будівництва за типовими серіями, норми будівництва яких дозволяли втрати через огорожувальні конструкції становили близько 60 – 70 %. Із 1971 по 1990 роки в Україні було споруджено біля 40410 будинків, котрі мають значні витрати теплової енергії навіть порівняно з тими, що споруджені в Україні за новими нормами. За оцінками фахівців, у першу чергу потребують термомодернізації будинки 1971 – 1980 років забудови – близько 18140, серед яких: 73% – п'ятиповерхівки, 23% – дев'ятиповерхові та 4 % – шістнадцятиповерхові будинки [13].

До передумов термомодернізації житлової нерухомості правомірно віднести і підняття тарифів на комунальні послуги та приведення їх до економічно обґрунтованого рівня, що лише загостило питання підвищення рівня ефективного й економічного використання енергії. Згідно з даними Держстату, у грудні 2016 року зафіксовано найбільший за останні роки розмір середніх нарахувань за житлово-комунальні послуги з урахуванням електроенергії (з розрахунку 150 кВт·год) на одного власника особового рахунку – 1557,4 грн. Порівняно з листопадом 2016 року грудневий розмір середніх нарахувань зріс на 34,6%, а порівняно з груднем 2015 року – на 80,3%. У цілому, за 2016 рік за спожиті житлово-комунальні послуги (без електроенергії) населенню до сплати нараховано 75,5 млрд грн, з яких сплачено 60,1 млрд грн, або 82,8%.

Значні втрати тепла через конструкції будівель на фоні збільшення розмірів нарахувань за спожиті житлово-комунальні послуги населенням призвели до збільшення заборгованості, обсяг котрої за грудень 2016 року збільшився на 23% і на кінець року склав 23,5 млрд грн проти 19,1 млрд грн на кінець листопада 2016 року та мав тенденцію до зростання, що актуалізує питання термомодернізації житлового фонду в контексті забезпечення соціальної безпеки населення (рис. 1) [14]. Найгірший стан платіжної дисципліни щодо оплати житлово-комунальних послуг з початку 2017 року на 1 квітня був у Сумській (59,5%), Чернівецькій (64,2%), Івано-Франківській (65,9%) областях.

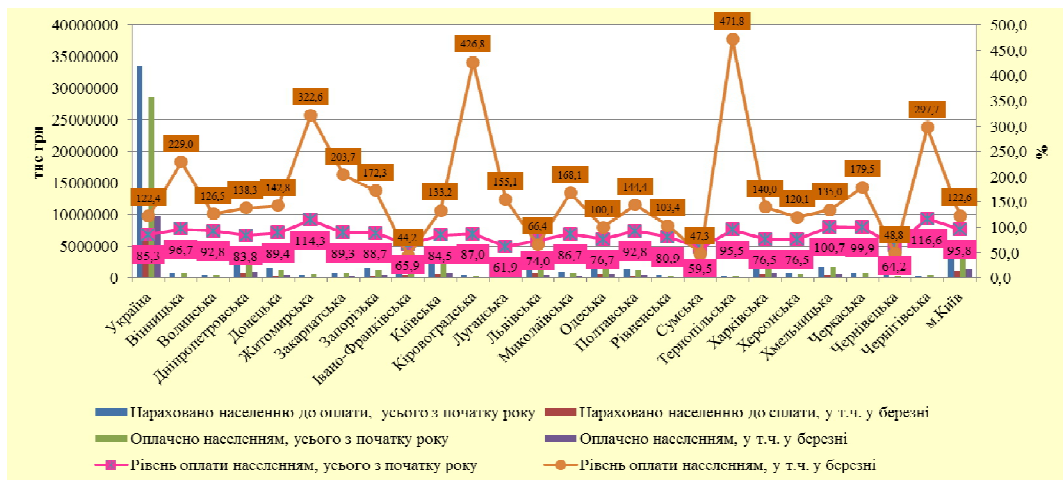


Рис. 1. Оплата населенням житлово-комунальних послуг у розрізі регіонів станом на 01.04.2017, млрд грн.

Аналіз структури оплати населенням житлово-комунальних послуг за видами послуг виявив найнижчі показники щодо сплати населенням України за газопостачання (77,6%) (рис. 2). Найнижчими є показники у Сумській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях.

З метою поліпшення ситуації з оплатою житлово-комунальних послуг та посилення соціального захисту найбільш вразливих верств населення в Україні, починаючи з 2014 року, активно використовується інструмент державних субсидій.



Рис. 2. Рівень оплати населенням житлово-комунальних послуг за їх видами станом на 01.04.2017 р

Субсидії на оплату житла і комунальних послуг надаються громадянам органами державної влади й органами місцевого самоврядування в межах соціальної норми площі житла і нормативів споживання комунальних послуг з урахуванням прожиткового мінімуму, сукупного доходу сім'ї та пільг, що діють. Кількість домогосподарств, які отримували субсидії на кінець 2016 р., становила 34,5% від загальної чисельності. Станом на початок 2017 року їх кількість збільшилася на 12,2 тис. (на 0,9%) і становила 1 млн 394,8 тис. (рис. 3).

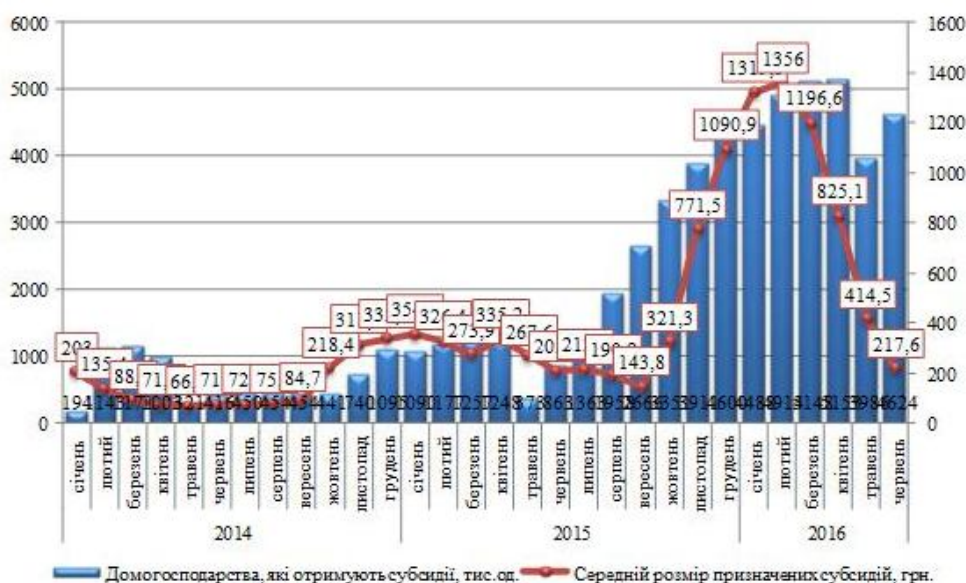


Рис. 3. Динаміка середніх розмірів призначених субсидій та кількість домогосподарств, що їх отримували

Зазначимо, що середній розмір призначеної субсидії на одне домогосподарство в березні 2017 року збільшився порівнянно з відповідним періодом минулого року на 5,8% і склав 1265,9 грн.

Таким чином, неефективне споживання енергетичних ресурсів домогосподарствами призводить до надмірних витрат бюджету на закупівлю газу, субсидії сім'ям та дотації підприємствам ЖКГ, що доводить прибутковість інвестування в енергозбереження. Установлення лічильників і раціональна модернізація й утеплення житлових будинків дозволить зекономити до 55% імпортованого газу. У свою чергу впровадження енергозберігаючих заходів і капітальний ремонт житлового фонду потребують поряд з удосконаленням законодавства значних фінансових інвестицій, термін окупності яких сягає від 8 до 15 років, що на сьогодні для більшої частини населення є неприйнятним через незначні розміри доходів, незважаючи на підвищення мінімальної заробітної плати з 1 січня 2017 р.

Разом із цим правомірно відмітити і позитивні зрушення стосовно прийняття законодавчих актів та державних стандартів за напрямками енергоефективності, енергозбереження, нормування витрат і втрат, енергетичного маркування, енергоаудиту, енергоменеджменту. Суттєвим кроком у вдосконаленні законодавства в напрямі термомодернізації нерухомості став наказ Мінрегіонбуду України від 08.07.2016 № 220 «Теплова ізоляція будівель» ДБН В.2.6-31:2016 [15]. Цим нормативним документом встановлено вимоги до показників енергоефективності та теплотехнічних показників огорожувальних конструкцій будівель під час їх проектування й будівництва і порядку оцінювання з метою забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів на опалення, охолодження та гаряче водопостачання, забезпечення нормативних санітарно-гігієнічних параметрів мікроклімату приміщень, довговічності огорожувальних конструкцій під час експлуатації будівель. Дотримання цих норм є обов'язковим при будівництві, реконструкції, капітальному ремонті та термомодернізації при складанні енергетичного паспорту й оцінюванні енергетичних показників при визначенні витрат паливно-енергетичних ресурсів. Прийнято групу стандартів, розроблених ISO/TC 242 та ISO/TC 257, з енергетичного менеджменту та оцінювання обсягів енергозбереження, пов'язаних із місцевостями й проектами. Разом із цим з метою забезпечення раціонального використання водних, паливно-енергетичних ресурсів та захисту прав споживачів у сфері комунальних послуг шляхом запровадження обов'язкового комерційного й розподільного обліку теплової енергії, гарячої та питної води потребує прийняття Закон України «Про комерційний облік комунальних послуг», який запроваджує обов'язкове встановлення лічильників. Виявлено, що станом на початок 2016 року середній показник оснащення житлових будинків приладами комерційного обліку складав близько 55%. Надзвичайно низький рівень установлення вузлів обліку теплової енергії в комплексі з іншими недоліками організації системи централізованого тепlopостачання призводить до значного зниження ефективності спрямованих на економію паливно-енергетичних ресурсів заходів з енергозбереження. Відповідно до проведеного Держенергоефективності аналізу, встановлення в будинках вузлів обліку дозволяє зафіксувати скорочення споживання протягом 1 –3 років у середньому на 15 – 20%, що, безумовно, позитивно вплине на фінансовий стан споживачів. Упровадження індивідуального обліку теплової енергії є необхідною складовою мотивації споживачів до економії і реальною можливістю суттєво зменшити плату за житлово-комунальні послуги. На сьогодні важливим залишається прийняття ЗУ «Про енергетичну ефективність будівель», яким визначено механізм отримання уніфікованого сертифіката енергоефективності будівлі. Прийняття законопроекту «Про Фонд енергоефективності» сприятиме отриманню населенням фінансової та технічної підтримки у процесі термомодернізації.

Для енергомодернізації житлових і громадських будівель та підприємств тепlopостачання необхідно приблизно 51 і 6 млрд доларів відповідно та спільна відповідальність усіх учасників ринку тепла – населення, підприємств тепlopостачання, місцевої влади тощо. За можливості інвестування державою заходів з термомодернізації лише у розмірі 2% від потреб українців важливим є створення додаткових механізмів залучення фінансування. Механізми спрямування коштів в енергоефективність різняться джерелом коштів і кількістю суб'єктів, що задіяні у процесі виділення коштів кредитором до їх використання, в основному це донори та МФО. На сьогодні в Україні діє понад 20 програм від різних МФО, донорів і банків, направлених на фінансування енергоефективності, досвід яких доцільно використати у реалізації наступних проектів з енергоефективності. Державне стимулювання енергоефективності через банківські установи має досить великий потенціал для здійснення заходів енергоефективності. Так, держава відшкодовує частину кредитів на матеріали та обладнання через урядову програму «теплих кредитів». За 2015 – 2016 роки завдяки механізму надання цільових позик через три державні банки видано близько 164 тис. кредитів на 2,7 млрд грн. З них 1,2 млрд грн компенсовано з державного бюджету, 60 млн грн – з

місцевих бюджетів [16]. Особливістю функціонування програми за аналізований період стало використання «тепліх кредитів» населенням, що проживає у приватних будинках, і лише 80 млн грн., або 3%, із загальних 2,7 млрд грн «тепліх кредитів» було видано мешканцям багатопверхових будинків, які є співвласниками житла у формі ОСББ. Із більш ніж 24 тис. зареєстрованих у країні ОСББ до середини лютого 2017 року «теплі кредити» оформили лише 659 ОСББ, що пов'язано із труднощами у багатоквартирному будинку дійти загальної згоди між мешканцями щодо отримання позики та додатковими щомісячними витратами на виплату тіла кредиту і відсотків. Більшість мешканців ОСББ не усвідомлюють важливості комплексної модернізації будинку, відмовляються залучати кредити за будь-яких умов, що потребує поєднання фінансової підтримки з державного та місцевих бюджетів і слугуватиме мотивацією для власників житла для досягнення економії ресурсів та підвищення рівня комфорту свого житла.

За оцінками різних експертів, підвищення енергоефективності житлових будівель дозволить зменшити експлуатаційні енерговитрати в житловому секторі приблизно у 2,0 – 2,5 рази [8]. Підвищення енергоефективності житлових будівель можливе як за рахунок оснащення будинку енергозберігаючим інженерним обладнанням, системами, елементами й огорожувальними конструкціями, які забезпечують можливість економного використання паливно-енергетичних ресурсів, так і шляхом належної експлуатації житлових будівель та інженерного обладнання, за умови складання й виконання інструкцій і регламентів з експлуатації та обслуговування інженерного обладнання і будівельних конструкцій, проведення планово-профілактичних та ремонтних робіт, виконання робіт з контролю за рівнем споживання теплової енергії, ощадним її використанням і дотриманням оптимальних параметрів мікроклімату приміщень, упровадженням системи управління будівлею.

Енергетичною стратегією України на період до 2030 р. визначено необхідність забезпечення енергозаощадження шляхом реалізації програм енергоефективності відповідно до Директив з енергоефективності та модернізації житлового фонду ЄС у поєднанні з нарощуванням видобутку традиційного газу, а в перспективі – розробки покладів нетрадиційного газу, що дасть змогу позбутися критичної залежності від імпорту енергоносіїв. На регіональному рівні у контексті забезпечення енергозаощадження мають бути прийняті програми з енергозаощадження й використання місцевих паливно-енергетичних ресурсів для отримання тепла, зокрема з біомаси. Результативність зазначених заходів можлива лише за умови формування енергоефективного суспільства та енергоефективної свідомості у громадян нашої держави, що потребує проведення інформаційної компанії серед населення різних вікових груп; підвищення обізнаності у механізмах фінансування енергоефективності та фінансової грамотності споживачів послуг; активної роботи з представниками фінансових установ стосовно інвестування в енергоефективність житлового сектора.

Висновки. Таким чином, загрозами національній безпеці України є: недосконалість фінансово-кредитних механізмів щодо впровадження енергоефективних проектів; відсутність системи мотивації до енергозбереження на всіх рівнях, у тому числі й населення і, як наслідок, незначний рівень енергоефективної свідомості серед громадян; відсутність ефективної інвестиційної політики, нестача інвестиційних ресурсів та обмеженість прийнятних для населення механізмів фінансування здійснення термомодернізації житлового фонду. Пріоритетним завданням щодо забезпечення національної безпеки держави в економічній та соціальній сферах є зниження споживання енергії житловими будинками шляхом проведення комплексної термомодернізації: утеплення огорожувальних конструкцій, установа обліку теплової енергії, реконструкції систем опалення й упровадження індивідуальних теплових пунктів. Успішність реалізації енергоефективних заходів можлива за наявності суспільної енергоефективної свідомості, розвитку механізмів фінансування енергоефективних проектів, доступних для переважної частини населення, та соціальної відповідальності держави, бізнесу й населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пакетне тепло. Для чого Україні фонд енергоефективності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/12/1>.
2. Власюк О.С. Конкурентоспроможність енергетики: стан, проблеми, перспективи / О.С. Власюк, Д.К. Прейгер // Стратегічна панорама. – 2009. – № 2. – С. 26 – 35.
3. Бараннік В.О. Ефективність енергоспоживання в державі як індикатор конкурентоспроможності. Міждержавні співставлення [Електронний ресурс] / В.О. Бараннік // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – Режим доступу: http://economy.kpi.u_7.pdf.

4. Енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку: Національна доповідь про стан та перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2008 році / С.Ф. Єрмілов, В.М. Геєць, Ю.П. Яценко, В.В. Григоровський, В.Е. Лір та ін. – К.: НАЕР, 2009. – 93с.
5. Онищенко В.О. Організаційно-економічні засади сучасної житлової політики: регіональний вимір: монографія / В.О. Онищенко, Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – 248 с.
6. Завора Т.М. Аналіз та оцінка індикаторів стану соціальної безпеки України / Т.М. Завора, О.В. Чепурний // «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. 2012. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1365>.
7. Завора Т.М. Енергоефективність житлового будівництва в контексті забезпечення енергетичної безпеки держави / Т.М. Завора. Економічні аспекти енергозбереження: проблеми та шляхи їх вирішення: кол. монографія / за заг. ред. В. Я. Чевганової. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – С. 145 – 151.
8. Завора Т.М. Концептуальні основи формування житлової політики на засадах енергоефективності та енергозбереження / Т.М. Завора, Л.А. Свистун, Ю.С. Худолій // Енергоефективність економіки: проблеми сьогодення та майбутнього: кол. монографія / за заг. ред. В.Я. Чевганової. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – С. 46 – 52.
9. Завора Т.М. Теоретико-методичні підходи до оцінювання рівня національної безпеки у соціальній сфері в умовах системної трансформації і розвитку / Т.М. Завора // Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – № 6 (55). – С. 34 – 41.
10. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
11. Zavora T. Forming the diagnostics methods of social security condition in a region / T. Zavora, O. Cherpurny // *Economics & Sociology*. – 2014. – Vol. 7. – № 1. – P. 228 – 248.
12. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. від 24.07.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>.
13. В Україні близько 90% багатопверхівок потребують термомодернізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nova.poltava.ua/v-ukraini-blizko-90-bagatopoverxivok-potrebuyut-termomodernizacii/>.
14. Оплата населенням житлово-комунальних послуг у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/oplata-naselennyam-zhytlovo-komunalnyh-poslug-u-2016-gosi>.
15. Наказ Мінрегіонбуду України від 08.07.2016 № 220 «Теплова ізоляція будівель» ДБН В.2.6-31:2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page?id_doc=65837.
16. «Теплі кредити»: підсумки та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2017/03/2/622212/>

REFERENCES:

1. Paketne teplo. Dlia chogo Ukraini fond enerhoefektyvnosti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/12/1>.
2. Vlasiuk O.S. Konkurentospromozhnist energetyky: stan, problemy, perspektyvy / O.S. Vlasiuk, D.K. Preyher // *Stratehichna panorama*. – 2009. – №2. – S. 26 – 35.
3. Barannik V.O. Efektyvnist enerhospozhyvannia v derzhavi yak indyikator konkurentospromozhnosti. Mizhderzhavni spivstavlennia [Elektronnyi resurs] / V.O. Barannik // *Ekonomichnyy visnyk NTUU «KPI»*. – Rezhym dostupu: <http://economy.kpi.u> 7.pdf.
4. Enerhoefektyvnist yak resurs innovatsiynoho rozvytku: Natsionalna dopovid pro stan ta perspektyvy realizatsii derzhavnoi polityky enerhoefektyvnosti u 2008 rotsi / S.F. Yermilov, V.M. Heiets, Yu.P. Yashchenko, V.V. Hruhorovskyy, V.E. Lir ta in. – K.: NAER, 2009. – 93 s.
5. Onyshchenko V.O. Orhanizatsiyno-ekonomichni zasady suchasnoi zhytlovoi polityky: rehionalnyy vymir: monohrafiia / V.O. Onyshchenko, T.M. Zavora. – Poltava: PoltNTU, 2011. – 248 s.
6. Zavora T.M. Analiz ta otsinka indyikatoriv stany sotsialnoi bezpeky Ukrainy / T.M. Zavora, O.V. Cherpurnyi // «Efektyvna ekonomika» [Elektronnyi resurs]. 2012. – № 9. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1365>.
7. Zavora T.M. Enerhoefektyvnist zhytlovoho budivnytstva v konteksti zabezpechennia enerhetychnoi bezpeky derzhavy / T.M. Zavora. Ekonomichni aspekty enerhozberezhennia: problemy ta shliahy ikh vyrishennia: kol. monohrafiia / za zah. red. V. Ya. Chevhanovoi – Poltava: PoltNTU, 2015. – S. 145 – 151.

8. Zavora T.M. Kontseptualni osnovy formuvannia zhytlovoi polityky na zasadakh ynerhoefektyvnosti ta enerhozberezhennia / T.M. Zavora, L.A.Svystun, Yu.S. Khudoliy // Enerhoefektyvnist ekonomiky: problemy sohodennia ta maybutnoho: kol. monohrafiia / za zah. red. V.Ya.Chevhanovoi – Poltava: PoltNTU, 2017. – S. 46 – 52.

9. Zavora T.M. Teoretyko-metodychni pidkhody do otsiniuvannia rivnia natsionalnoi bezpeky u sotsialnii sferi v umovakh systemnoi transformatsii i rozvytku / T.M. Zavora // Ekonomika i region: nauk. visn. – Poltava: PoltNTU, 2015. – № 6 (55). – S. 34 – 41.

10. Onyshchenko V.O. Sotsialna bezpeka regionu: teoretychni ta prykladni aspekty: monografiia / V.O. Onyshchenko, T.M. Zavora, O.V. Chepurnyi. – Poltava: PoltNTU, 2015. – 274 s.

11. Zavora T. Forming the diagnostics methods of social security condition in a region / T. Zavora, O. Chepurnyi // Economics & Sociology. – 2014. – Vol. 7. – № 1. – P. 228 – 248.

12. Enerhetychna strategiia Ukrainy na period 2030 r. vid 24.07.2013 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13/>.

13. V Ukraini blyzko 90 % bahatopoverkhivok potrebuyut termomodernizatsii 2013 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nova.poltava.ua/v-ukraini-blizko-90-bagatopoverxivok-potrebuyut-termomodernizatsii>.

14. Oplata naseleennyam zhytlovo-komunalnykh poslug u 2016 rotsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://edclub.com.ua/analytika/oplata-naselennyam-zhytlovo-komunalnyh-poslug-u-2016-roci>.

15. Nakaz Minrehionbudu Ukrainy vid vid 08.07.2016 № 220 «Teplova izoliatsiia budivel» DBN V. 2.6-31:2016 rotsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page?id_doc=65837.

16. «Teply kredyty» pidsumky ta perspektyvy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.epravda.com.ua/columns/2017/03/2/622212/>.

УДК 330.366:332.832.5

Zavora Taina, PhD (Economics), Associate professor at Department of finance and banking. Poltava National Technical Yurii Kondratyuk University. **Dwelling stock thermal modernisation in the context of challenges and threats to national security.** The problems of dwelling stock construction and maintenance in Ukraine in the context of national security ensuring at energy and social areas are revealed.

The problems appearance causes in the housing and utility sector are determined: the result of ignoring the laws of relationship between man and nature, inefficient and unsustainable natural resources use, inability to renewable energy source using, personal responsibility unrealizing for their own welfare and the population environment in Ukraine.

The urgency of dwelling stock thermal modernisation implementation in the context of challenges and threats to national security, that primarily requires the identification, analysis and evaluation of the dwelling stock thermal modernisation complex preconditions as an important direction of its energy efficiency improving. Preconditions of dwelling stock thermal modernisation providing are determined: outdated dwelling stock and accidents of the country; significant loss of heat through protecting designs; increase in public services tariffs; debt for the housing and utilities services use.

It is noticed that for energy security ensuring, gas consumption and its substitution by alternative fuels and renewable energy sources, the widespread introduction of energy efficiency measures require reduction.

The features of funding sources use of energy efficiency measures are disclosed.

It is proved that basis of a successful complex dwelling stock thermal modernisation is to develop funding and selection of financial and economic energy efficiency model selection.

The attention is focused on the monitoring reasonability providing of achieved economy after thermal modernisation by information collecting about energy consumption before and after energy efficiency measures implementation.

It is proved that the state policy in the field of buildings energy efficiency should be based on the following principles: adequate energy efficiency buildings level ensuring according to the technical regulations, national standards, rules and regulations; introducing incentives to reduce energy consumption in buildings; creating conditions for attracting investments to implement measures for ensuring (raising) the dwelling stock energy efficiency and thermal modernisation.

The necessity of energy-efficient society formation is substantiated, functional task of what involves energy saving and energy efficiency, along with the formation of energy efficiency in citizens mind. A permanent literacy increase of Ukraine population towards energy efficiency and energy conservation throughout its life cycle.

Keywords: thermal modernisation, dwelling stock, challenges, threats, energy saving, national security, social responsibility.

УДК 330.366:332.832.5

Завора Таїна Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Термомодернізація житлового фонду в контексті викликів і загроз національній безпеці держави.** Доведено необхідність здійснення термомодернізації житлового фонду в контексті викликів і загроз національній безпеці. Визначено передумови проведення термомодернізації житлових будівель. Обґрунтовано необхідність формування енергоефективного суспільства, функціональне завдання якого передбачає енергозаощадження та енергоефективність поряд із формуванням енергоефективної свідомості у громадян нашої держави.

Ключові слова: термомодернізація, житловий фонд, виклики, загрози, національна безпека, енергозаощадження, соціальна відповідальність.

УДК 330.366:332.832.5

Завора Таїна Николаевна, кандидат экономических наук, доцент. Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка. **Термомодернизация жилищного фонда в контексте вызовов и угроз национальной безопасности государства.** Доказана необходимость осуществления термомодернизации жилищного фонда в контексте вызовов и угроз национальной безопасности. Определены предпосылки проведения термомодернизации жилых зданий. Обоснована необходимость формирования энергоэффективного общества, функциональная задача которого предусматривает энергосбережение и энергоэффективность наряду с формированием энергоэффективного сознания у граждан нашего государства.

Ключевые слова: термомодернизация, жилищный фонд, вызовы, угрозы, национальная безопасность, энергосбережение, социальная ответственность.